

Ochrona własności intelektualnej

**– Kategorie utworów,
podmioty w prawie własności intelektualnej**

Marek Gozdera

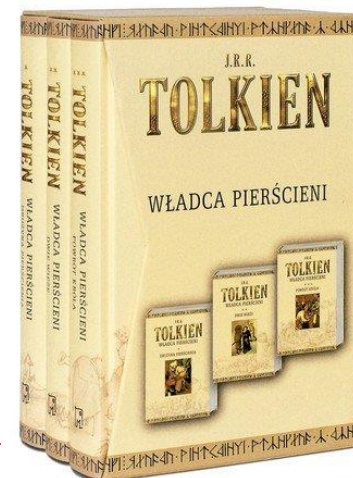
Kategorie utworów

- ▶ utwór autorski (art. 1 pr. aut.)
 - ▶ utwór zależny (art. 2 pr. aut.)
 - ▶ utwór inspirowany (art. 2 ust. 4 pr. aut.)
 - ▶ utwór współautorski (art. 9 pr. aut.)
 - ▶ utwór połączony (art. 10 pr. aut.)
 - ▶ utwór zbiorowy (art. 11 pr. aut.)
 - ▶ utwór pracowniczy (art. 12-13 pr. aut.)
 - ▶ utwór naukowy (art. 14 pr. aut.)
 - ▶ utwór audiowizualny (art. 69 pr. aut.)
 - ▶ utwory osierocone (art. 35 pr. aut.) etc...
-
- ▶ Autorskie prawa osobiste powstają zawsze na rzecz twórcy, autorskie prawa majątkowe z reguły na jego rzecz.

Utwór zależny

- ▶ Art. 2. Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych
- ▶ 1. Opracowanie cudzego utworu, w szczególności tłumaczenie, przeróbka, adaptacja, jest przedmiotem prawa autorskiego bez uszczerbku dla prawa do utworu pierwotnego.
- ▶ 2. Rozporządzanie i korzystanie z opracowania **zależy od zezwolenia twórcy utworu pierwotnego (prawo zależne)** (...)
- ▶ 5. Na egzemplarzach opracowania należy wymienić twórcę i tytuł utworu pierwotnego.

Utwór zależny

- ▶ W utworze zależnym łączą się elementy twórcze, przejęte z utworu pierwotnego z elementami twórczymi o indywidualnym charakterze dodanymi przez autora opracowania.
 - ▶ **Utwór zależny jest więc sumą twórczości** autorów dzieła pierwotnego i zależnego.
 - ▶ Jest to **utwór niesamoistny** - rozporządzanie nim jest zależne od zgody autora utworu pierwotnego.
 - ▶ Terminy wygaśnięcia oryginału i utworu zależnego liczymy osobno – prawa do oryginału wygasają 70 lat po śmierci autora oryginału, a prawa do np. tłumaczenia po upływie 70 lat po śmierci tłumacza.
 - ▶ Zezwolenie twórcy utworu pierwotnego na rozporządzenie i korzystanie z opracowania następuje z reguły w drodze umowy między twórcą utworu pierwotnego, a twórcą opracowania, która ma charakter umowy licencyjnej odpłatnej i może zostać cofnięte, jeżeli w ciągu 5 lat od jego udzielenia opracowanie nie zostanie rozpowszechnione.
-

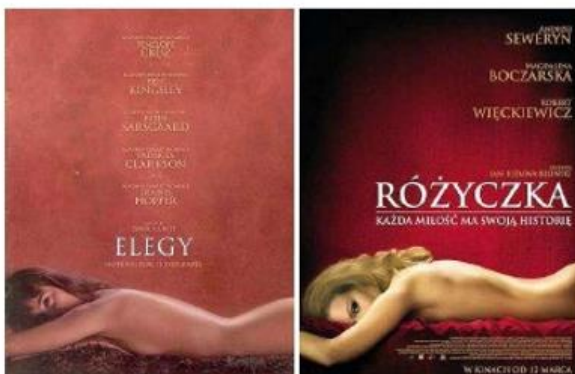

Utwór inspirowany

- ▶ Art. 2. Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych
 - ▶ *4. Za opracowanie nie uważa się utworu, który powstał w wyniku inspiracji cudzym utworem.*
 - ▶ Jest to utwór posiadający cechy indywidualnej twórczości artystycznej, który powstał pod wpływem odbioru cudzego dzieła.
 - ▶ Istotą utworu inspirowanego jest zaczerpnięcie jedynie wątku cudzego utworu. Np. gdy dzieło literackie stanowi inspirację do stworzenia utworu muzycznego.
 - ▶ Utwór inspirowany jest **utworem samoistnym**.
 - ▶ Wykonywanie praw autorskich do utworu inspirowanego **nie jest uzależnione** (jak w przypadku utworów zależnych) od zezwolenia twórcy utworu inspirującego.
 - ▶ Na egzemplarzach dzieła inspirowanego **nie trzeba wymieniać** ani twórców, ani tytułu utworu, z którego czerpano inspirację.
-

Utwór inspirowany - przykłady

Granica między utworem inspirowanym, a utworem niesamodzielnym nie jest możliwa do precyzyjnego określenia i daje dużą swobodę samodzielnym kwalifikacjom sędziowskim.

Utwór inspirowany - przykłady

Autorstwo i współautorstwo

- ▶ O zakresie ochrony utworu przesądza to w jakim stopniu jest on przejawem działalności twórczej o indywidualnym charakterze.
- ▶ Status twórcy (współtwórcy) to kwestia faktu, jest nim ta osoba **fizyczna** (nigdy osoba prawna), która wniosła twórczy wkład do utworu.
- ▶ Kwestia określenia twórcy utworu nie podlega woli stron.
- ▶ Czy twórcą może być osoba małoletnia bądź niepełnoletnia?
- ▶ Kwestia utworów:
 - ▶ generowanych komputerowo.
 - ▶ powstałych przy użyciu np. komputera (np. Let's playe)
 - ▶ *Jednostkowy zapis przebiegu gry komputerowej nie uzasadnia przyznania graczowi statusu autora, gdyż nie współtworzy on utworu zgodnie ze swą wolą, a jedynie – reagując na określone sytuacje przedstawione na monitorze – uruchamia ustalone wcześniej przez programistę dalsze sekwencje programu.*

Utwór współautorski

- ▶ **Art. 9. Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych**
- ▶ 1. Współtwórcom przysługuje prawo autorskie wspólnie. Domniemywa się, że wielkości udziałów są **równe**. Każdy ze współtwórców może żądać określenia wielkości udziałów przez sąd, na podstawie wkładów pracy twórczej.
- ▶ 2. Każdy ze współtwórców może wykonywać prawo autorskie do swojej części utworu mającej samodzielne znaczenie, bez uszczerbku dla praw pozostałych współtwórców.
- ▶ 3. Do wykonywania prawa autorskiego do całości utworu potrzebna jest zgoda wszystkich współtwórców. W przypadku braku takiej zgody każdy ze współtwórców może żądać rozstrzygnięcia przez sąd, który orzeka uwzględniając interesy wszystkich współtwórców.
- ▶ 4. Każdy ze współtwórców może dochodzić roszczeń z tytułu naruszenia prawa autorskiego do całości utworu. Uzyskane świadczenie przypada wszystkim współtwórcom, stosownie do wielkości ich udziałów.
- ▶ 5. Do autorskich praw majątkowych przysługujących współtwórcom stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego o współwłasności w częściach ułamkowych.

Utwór współautorski

- ▶ Jeżeli w rezultacie współpracy powstaje utwór charakteryzujący się **jednością treści i formy** tzn. taki, w którym nie można wyodrębnić wkładu poszczególnych autorów w dzieło, nadający się do eksploatacji tylko jako całość (np. wspólnie napisana publikacja relacjonująca wyniki wspólnie prowadzonych badań) wówczas mówi się o **współautorskim dziele nierozłącznym**. *(np. utwór skomponowany wspólnie przez dwóch kompozytorów)*
 - ▶ Gdy natomiast wkłady poszczególnych osób w dzieło nadają się do samodzielnej eksploatacji, wówczas powstaje **współautorskie dzieło rozłączne** *(np. podręcznik, w którym każdy ze współautorów pisze odrębny rozdział.)*
 - ▶ Kiedy wygasają prawa autorskie majątkowe do dzieła współautorskiego?
-

Utwór współautorski

- ▶ **Nie każda osoba, która bierze udział w powstaniu wspólnego dzieła jest współtwórcą w rozumieniu prawa autorskiego.**
- ▶ Stanowisko Sądu Najwyższego:
„Współtwórczość – w rozumieniu prawa autorskiego – nie zachodzi, gdy współpraca określonej osoby nie ma charakteru twórczego, lecz pomocniczy, chociażby umiejętność wykonywania czynności pomocniczych wymagała wysokiego stopnia wiedzy fachowej, zręczności i inicjatywy osobistej” – oznacza to, że współtwórczość jest przedmiotem faktu, a nie umowy.
- ▶ Twórcy mogą zawrzeć umowę o wspólne dokonanie dzieła, uzgadniając wzajemne prawa i obowiązki, jednak umowa taka nie może przesądzać z góry o współautorstwie dzieła.
- ▶ Miano współtwórcy przysługuje więc tylko takiemu uczestnikowi procesu tworzenia dzieła wspólnego, którego wkład stanowi przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze.

Utwór współautorski – prawa współtwórców

- ▶ Osobom, które są współtwórcami dzieła **prawa autorskie służą wspólnie**. Ale jest ona inaczej rozumiana w odniesieniu do praw autorskich: osobistych i majątkowych.
 - ▶ W zakresie **praw osobistych**, każdemu współtwórcy przysługują takie prawa osobiste jakby był jedynym twórcą utworu.
 - ▶ Nie może on jednak czynić ze swych praw użytku, który naruszałby prawa osobiste pozostałych współtwórców na przykład decydować samodzielnie, bez uzgodnienia z pozostałymi współtwórcami o skierowaniu utworu do publikacji albo wprowadzać do utworu zmiany, które naruszają jego układ albo dotychczasowy kształt lub treść. Gdyby doszło do takich naruszeń, pozostali mogą dochodzić swych praw sądowo.
-

Utwór współautorski – prawa współtwórców

- ▶ W zakresie **praw majątkowych** (prawo do korzystania z utworu, rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji i otrzymywania wynagrodzenia) **wspólność przejawia się w posiadaniu przez współtwórców udziałów w całym prawie**, stosuje się tu odpowiednio przepisy kodeksu cywilnego o współwłasności w częściach ułamkowych. Wielkość udziałów strony określają w umowie. Jeśli umowy brak, domniemanie równości udziałów. Jeśli na to brak zgody – rozstrzyga sąd, który ocenia wkład pracy twórczej każdego z nich.
- ▶ Współuprawnieni mogą ustalać umownie nie tylko wielkość udziałów we wspólnym prawie, ale także sposób zarządzania tym prawem, zasady pobierania korzyści z wykonywania wspólnego prawa, a nawet dysponowania swoim prawem. Umowa nie może naruszać zasady, że każdy ze współtwórców może swoje majątkowe prawa autorskie do całości utworu wykonywać tylko po uzyskaniu zgody wszystkich współtwórców. Jeżeli takiej wspólnej zgody brak, spór musi rozstrzygnąć sąd, który powinien brać pod uwagę interesy wszystkich współtwórców.
- ▶ Każdy ze współtwórców **może bez zgody** pozostałych współtwórców **dochodzić roszczeń z tytułu naruszenia prawa do całości utworu**, przy czym uzyskane świadczenie dzieli się między współtwórców stosownie do ich udziału w prawie.
- ▶ Majątkowe prawa współtwórców mogą być, tak jak prawa samodzielnych twórców, przedmiotem dziedziczenia, przy czym w razie braku spadkobierców **nie przechodzą one na Skarb Państwa** jako spadkobiercę ustawowego, a **wyłącznie na pozostałych współtwórców lub ich spadkobierców** (art. 42 Pr. aut.)
- ▶ Prawa autorskie do dzieł wspólnych wygasają z upływem 70 lat od śmierci najdłużej żyjącego współtwórcy.

Utwór współautorski - podsumowanie

- ▶ Dla przyjęcia współautorstwa utworu niezbędne jest spełnienie łącznie trzech przesłanek:
 - ▶ **możliwe do oznaczenia wkłady w dzieło osób współuczestniczących w jego powstaniu muszą mieć twórczy i indywidualny charakter,**
 - ▶ **wkłady współautorów powinny tworzyć jedno dzieło,**
- Utwór współautorski nie może być tylko sumą wkładów twórczych, ponieważ wówczas będziemy mieli do czynienia z utworem połączonym.
- ▶ **niezbędna jest współpraca autorów,**
- polegająca co najmniej na uzgodnieniu zamiaru stworzenia wspólnego dzieła i wzajemnej akceptacji wkładów twórczych, towarzyszy też temu z reguły obustronna inspiracja.

Dla utworów współautorskich przedmiotem wspólności są jedynie autorskie prawa majątkowe.

Autorskie prawa osobiste jej nie podlegają.

Każdy ze współtwórców posiada zatem własne autorskie prawa osobiste i samodzielnie je wykonuje.

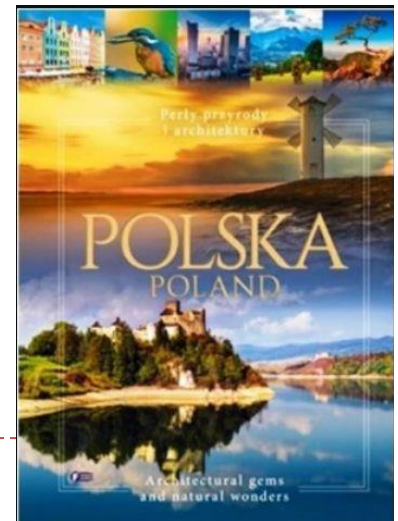
Utwór współautorski, a utwór połączony

- ▶ Niespełnienie jakiegokolwiek z tych trzech przesłanek powoduje, że mamy do czynienia już nie z **dziełem współautorskim tylko dziełem połączonym** (utwory połączone przez twórców w celu wspólnego rozpowszechniania).
- ▶ Status prawny tych dwóch rodzajów dzieł (współautorskich i połączonych) jest zasadniczo różny:
 - ▶ **inaczej liczy się ich czas ochrony**
 - ▶ dla dzieł współautorskich - jeden termin wspólny liczony od daty śmierci ostatniego współtwórcy,
 - ▶ a dla dzieł połączonych - odrębnie dla każdego utworu.
 - ▶ **odmiennie ukształtowano także zasady eksploatacji tych dzieł.**
 - ▶ W przypadku dzieł współautorskich konieczne jest zgoda wszystkich współtwórców, a w razie sporu rozstrzyga sąd,
 - ▶ w przypadku dzieł połączonych o warunkach eksploatacji rozstrzyga umowa pomiędzy twórcami.

Utwór połączony

- ▶ Art. 10. Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych
- ▶ Jeżeli twórcy **połączyli** swoje odrębne utwory w celu wspólnego rozpowszechniania, każdy z nich może żądać od pozostałych twórców udzielenia zezwolenia na rozpowszechnianie tak powstałej całości, chyba że istnieje słuszna podstawa odmowy, a umowa nie stanowi inaczej. Przepisy art. 9 ust. 2–4 stosuje się odpowiednio.
- ▶ Połączenie dwóch lub więcej odrębnych utworów, do których każdemu z twórców przysługuje jego własne prawo autorskie. Całość powstała w wyniku połączenia nie stanowi odrębnego przedmiotu prawa autorskiego, lecz sumę połączonych utworów, będących przedmiotem własnych praw autorskich każdego z twórców.
- ▶ Przykładem dzieła połączonego mogą być dwa opracowania obracające się wokół podobnej tematyki, które zostają połączone już po ich stworzeniu np. „Geografia i kultura Polski”.

Kryterium	Utwór współautorski	Utwór połączony
Sposób powstania	Jest rezultatem współtwórczości na którą składają się wkłady poszczególnych współtwórców; wkłady stanowią zawsze część utworu współautorskiego, choćby miały samodzielne znaczenie;	Powstaje wskutek połączenia (scalenia) dwóch lub więcej odrębnych utworów już istniejących, stworzonych przez różnych twórców;
Przebieg wspólnego działania	Współtwórcy współpracują ze sobą przynajmniej przez uzgodnienie wspólnych założeń i ich realizowanie;	Odrębne utwory są stworzone przez niewspółpracujących ze sobą twórców i przeznaczone są do samodzielnego wykorzystania
Przysługujące prawa autorskie do „składników” utworu	Poszczególne wkłady współtwórców mogą, ale nie muszą być odrębnym przedmiotem praw autorskich	Każdemu twórcy przysługuje własne odrębne prawo autorskie do utworu będącego przedmiotem połączenia
Przysługujące prawa autorskie do powstania utworu	Przysługuje niepodzielne wspólne jedno prawo autorskie	Nie powstaje odrębny przedmiot prawa autorskiego

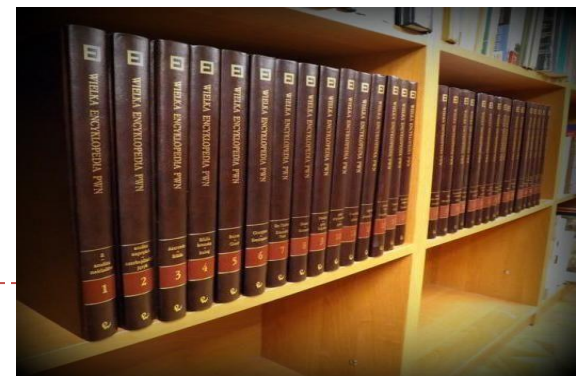
Utwór zbiorowy

- ▶ Art. 11. Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych
- ▶ *Autorskie prawa majątkowe do utworu zbiorowego, w szczególności do encyklopedii lub publikacji periodycznej, **przysługują producentowi lub wydawcy**, a do poszczególnych części mających samodzielne znaczenie – ich twórcom. Domniemywa się, że producentowi lub wydawcy przysługuje prawo do tytułu.*
- ▶ **Producent** - osoba fizyczna lub prawna, która podejmuje inicjatywę i ponosi koszty sporządzenia danego dobra niematerialnego, a nadto co najmniej posiada wpływ (choćby przez prawo nadzoru) na przebieg i rezultat tego procesu.

Utwór zbiorowy

- ▶ Ustawodawca nie wprowadził do ustawy legalnej definicji utworu zbiorowego.
- ▶ Jest to dzieło, na którego zawartość składają się utwory przygotowane przez różnych autorów tworzących w różnym czasie, niezależnie od siebie.
- ▶ Składa się z szeregu oddzielnych od siebie i odrębnych partii, które łączy w jedną całość działalność redaktorska, polegająca przede wszystkim na odpowiednim wyborze oraz układzie tych partii.
- ▶ Jest to utwór, na który składają się wybrane przez wydawcę (producenta) nie mniej niż dwa utwory pochodzące od różnych twórców oraz nietwórcze wkłady, połączone na zasadzie twórczego układu przez redaktora albo inną osobę wskazaną przez wydawcę (producenta).
- ▶ Takimi dziełami są np. encyklopedie, księgi pamiątkowe etc.

Szczególna rola producenta lub wydawcy w przypadku utworów zbiorowych

- ▶ Wystąpienie z inicjatywą stworzenia utworu zbiorowego;
 - ▶ Stworzenie koncepcji twórczej całości utworu zbiorowego;
 - ▶ Wybór tematu i idei utworu zbiorowego;
 - ▶ Kontrola i nadzór nad realizacją całości koncepcji utworu;
 - ▶ Zebranie zespołu twórców mających za zadanie stworzenie poszczególnych wkładów do utworu zbiorowego;
 - ▶ Przygotowanie struktury organizacyjnej służącej stworzeniu dzieła;
 - ▶ Zorganizowanie rynku odbiorców oraz środków finansowych na realizację całego przedsięwzięcia;
 - ▶ Podejmowanie decyzji co do ostatecznego kształtu dzieła.
-

Utwory pracownicze

▶ **Art. 12. Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych**

- ▶ 1. Jeżeli ustawa lub umowa o pracę nie stanowią inaczej, pracodawca, którego pracownik stworzył utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, nabywa z chwilą **przyjęcia** utworu autorskie prawa majątkowe w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron.
- ▶ 2. Jeżeli pracodawca, w okresie dwóch lat od daty przyjęcia utworu, nie przystąpi do rozpowszechniania utworu (...) prawa autorskie majątkowe powracają do twórcy, chyba że umowa stanowi inaczej.

▶ **Art. 13 Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych**

- ▶ Jeżeli pracodawca nie zawiadomi twórcy w terminie sześciu miesięcy od dostarczenia utworu o jego nieprzyjęciu lub uzależnieniu przyjęcia od dokonania określonych zmian w wyznaczonym w tym celu odpowiednim terminie, uważa się, że utwór został przyjęty bez zastrzeżeń.
-

Utwory pracownicze

- ▶ Jaki jest status np. wiersza napisanego przez pracownika:
 - ▶ w godzinach pracy,
 - ▶ przy pomocy narzędzi udostępnionych przez pracodawcę,
 - ▶ na terenie zakładu pracy,
 - ▶ Zgodnie z dyspozycją art. 12 utwór jest utworem pracowniczym jeżeli równocześnie spełnia trzy przesłanki:
 - ▶ Pracodawca i pracownik połączeni są umową o pracę,
 - ▶ Stworzenie utworu mieści się w zakresie obowiązków pracownika.
 - ▶ Utwór został przyjęty przez pracodawcę
 - ▶ Obowiązki służbowe pracownika określa umowa o pracę, ale **mogą one także wynikać z układów zbiorowych**, planów działalności zakładu, a także z wszelkich norm wewnątrzzakładowych, które są dla pracownika obligatoryjne.
 - ▶ **Twórcy utworu pracowniczego co do zasady nie przysługuje odrębne wynagrodzenie za dokonanie utworu** i przejęcie praw majątkowych przez pracodawcę.
 - ▶ **Prawa majątkowe do programu komputerowego stworzonego przez pracownika w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy przysługują pracodawcy, o ile umowa nie stanowi inaczej.** (art. 74 ust. 3 Pr. aut.)
-

Utworami pracowniczymi nie są:

- ▶ Utwory dokonane w wyniku umowy o dzieło lub umów zlecenia;
- ▶ Utwory konkursowe;
- ▶ Utwory wykonane na zamówienie;
- ▶ Utwory dokonane przez pracownika, ale poza jego obowiązkami służbowymi;
- ▶ Kwestia autorskich praw majątkowych do utworu pracowniczego po zakończeniu stosunku pracy.
- ▶ Umowa zlecenia lub umowa o dzieło mogą przewidywać przyjęcie praw majątkowych przez zamawiającego, ale nie będzie to tym samym utwór pracowniczy i nie będą miały do niego zastosowania art. 12 i 13 ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych.

Utwory pracownicze - podsumowanie

- ▶ Konsekwencją uznania utworu za pracowniczy jest trwałe nabycie praw majątkowych przez pracodawcę.
 - ▶ Pracodawca nabywa te prawa dopiero z chwilą **przyjęcia** utworu – zatem od chwili ustalenia do chwili jego przyjęcia autorskie prawa majątkowe pozostają przy twórcy.
 - ▶ Ustawowo pracodawca ma **6 miesięcy** na decyzję co do przyjęcia utworu, chyba że strony ustalą inne terminy.
 - ▶ Przy braku jakiegokolwiek oświadczenia pracodawcy uważa się, że utwór przyjęty został bez zastrzeżeń (art. 13 pr. aut.).
 - ▶ **Jeżeli pracodawca w ciągu dwóch lat od przyjęcia (a nie ustalenia!) utworu nie przystąpi do jego rozpowszechnienia**, twórca może wyznaczyć pracodawcy termin do rozpowszechnienia, a po jego bezskutecznym upływie przejmie z powrotem autorskie prawa majątkowe razem z własnością przedmiotu, na którym utwór utrwalono.
 - ▶ **Pracodawca nabywa autorskie prawa majątkowe jedynie w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron.**
-

Utwory naukowe

- ▶ **Art. 14. Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych**
 - ▶ *1. Jeżeli w umowie o pracę nie postanowiono inaczej, instytucji naukowej przysługuje pierwszeństwo opublikowania utworu naukowego pracownika, który stworzył ten utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy. Twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia. Pierwszeństwo opublikowania wygasa, jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od dostarczenia utworu nie zawarto z twórcą umowy o wydanie utworu albo jeżeli w okresie dwóch lat od daty jego przyjęcia utwór nie został opublikowany.*
 - ▶ *2. Instytucja naukowa może, bez odrębnego wynagrodzenia, korzystać z materiału naukowego zawartego w utworze, o którym mowa w ust. 1, oraz udostępniać ten utwór osobom trzecim, jeżeli to wynika z uzgodnionego przeznaczenia utworu lub zostało postanowione w umowie.*
-

Utwory naukowe

- ▶ **Wyróżnikiem utworów naukowych jest cel poznawczy.**
Utwory naukowe są rezultatem naukowego procesu poznawczego i równocześnie w swej podstawowej funkcji komunikacyjnej, są zorientowane nie na siebie (jak utwory artystyczne) lecz na przedstawienie obiektywnie istniejącej rzeczywistości.
 - ▶ **Specyficzne zagadnienia powstają w związku z oznaczaniem współautorstwa dzieł naukowych.** Praktyka w tym zakresie odbiega od reguł wyznaczonych przez ustawy autorskie.
 - ▶ Wynika to z faktu, że dla współautorstwa na gruncie prawa autorskiego obojętna jest wartość i odkrywczy charakter dzieła czyli elementy zasadnicze dla ocen, także w sprawie oznaczania współautorstwa, w środowisku naukowym.
-

Utwory naukowe

– odmienne regulacje współautorstwa

- ▶ Konieczne jest współuczestniczenie współautora w badaniach naukowych przedstawianych w danej publikacji.
- ▶ Wymóg ten jest spełniony wówczas, gdy osoba ta jest faktycznie włączona do zespołu badawczego i bierze udział w jego pracach.
- ▶ Wykorzystywanie uprzednio uzyskanych cudzych wyników nie uprawnia ich autora, by występował jako współautor publikacji.
- ▶ Współuczestniczenie w badaniach naukowych nie może się ograniczać do działań mechanicznych, rutynowych bądź administracyjnych.
Winno mieć ono charakter pracy naukowej.

[Przypomnienie z wykładu 3.]

... o indywidualnym charakterze ... (cz. 2)

▶ **Nie są chronione:**

- ▶ odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne,
- ▶ akty normatywne lub ich urzędowe projekty, urzędowe dokumenty (orzeczenia sądów, decyzje administracyjne, obwieszczenia etc.), materiały, znaki i symbole
- ▶ proste informacje prasowe (wiadomości bieżące, notowania giełdowe, kursy walut, repertuar kin, prognozy pogody etc.),
- ▶ pomysły i tematy badawcze oraz teorie i fakty naukowe,
- ▶ znane powszechnie od dawna formy plastyczne, przestrzenne lub muzyczne,
- ▶ elementy utworów pozbawione charakteru twórczego np. typowe tabele i rysunki
- ▶ książki adresowe, telefoniczne, kucharskie, formularze, tabele, spisy, zestawienia programów telewizyjnych i radiowych, instrukcje obsługi, rozkłady jazdy.

Z ochrony autorskoprawnej nie korzystają:

- ▶ Pomysły, tematyka badań, tezy, hipotezy, wnioski i reguły wnioskowania, koncepcje wyjaśniania problemów, pytania jakie stawia badacz;
- ▶ Fakty naukowe rozumiane jako ustalenia dotyczące pojedynczego zdarzenia;
- ▶ Wyniki naukowe w zakresie ich treści;
- ▶ Rozwiązania naukowe;
- ▶ Wykresy i tabele w swej postaci przedstawieniowej – jako układ graficzny, formuły matematyczne, wzory chemiczne, standardowe zwroty, określenia, sformułowania.

Utwory naukowe

- ▶ Wyłączenie spod ochrony autorskoprawnej wymienionych wyżej przykładowo elementów utworu nie oznacza jednak, że ich twórcy są pozbawieni jakiejkolwiek ochrony prawnej.
- ▶ Przede wszystkim mogą oni szukać ochrony przed zawłaszczeniem lub nierzetelnym korzystaniem z tych elementów przez osoby trzecie na gruncie prawa cywilnego w oparciu o art. 23 i 24 k.c. To prawo bowiem chroni twórczość jako taką (jedno z dóbr osobistych), a więc chroni wynik pracy o charakterze twórczym jak i proces twórczy prowadzący do osiągnięcia tego wyniku.

Naruszenie dobra osobistego jakim jest twórczość naukowa może polegać na:

- ▶ Przywłaszczeniu autorstwa wyniku naukowego
 - ▶ tu jednak należy pamiętać, że mogą powstać niezależnie od siebie dwa takie same wyniki
 - toteż naruszenie następuje tylko wtedy gdy dochodzi do przywłaszczenia **tego samego** wyniku, a nie **takiego samego** wyniku.
- ▶ Braku wyraźnego oznaczenia autorstwa referowanego cudzego wyniku;
- ▶ Niedopuszczalnej krytyce wyników pracy naukowej;
- ▶ Przypisaniu sobie lub innej osobie autorstwa cudzego wyniku naukowego;
- ▶ Fałszywym referowaniu cudzych wyników naukowych.

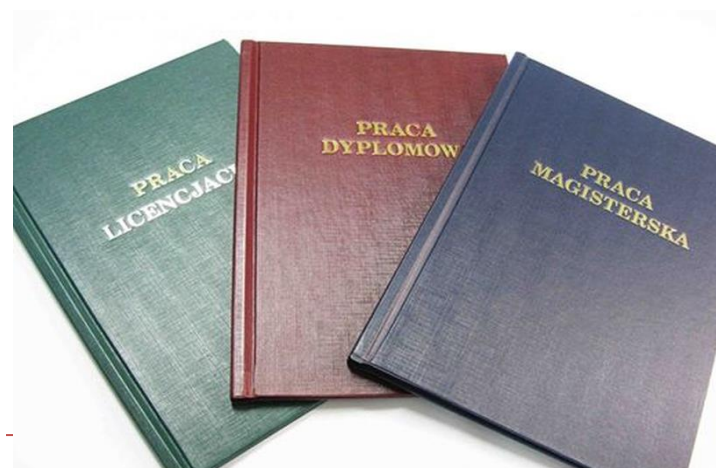
Utwory naukowe – prawa autorskie

- ▶ Twórcy utworu naukowego służą autorskie prawa osobiste i autorskie prawa majątkowe. Instytucja naukowa nie przejmuje żadnych autorskich praw majątkowych.
- ▶ Autorskie prawa majątkowe doznają jedynie chwilowych ograniczeń ze względu na określone w prawie autorskim uprawnienia instytucji naukowej:
 - ▶ Instytucji naukowej przysługuje pierwszeństwo **publikacji** utworu naukowego pracownika;
 - ▶ Instytucja naukowa może dla potrzeb własnych korzystać z utworu i z materiału naukowego zawartego w utworze bez odrębnego wynagrodzenia dla twórcy (np. zwielokrotnić celem udostępnienia go innym pracownikom lub dla celów dydaktycznych).

Prace licencjackie i magisterskie

- ▶ **Art. 8. Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.**
- ▶ 1. Prawo autorskie przysługuje twórcy, o ile ustawa nie stanowi inaczej.
- ▶ **Art. 15a. Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.**
- ▶ Uczelni w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym **przysługuje pierwszeństwo w opublikowaniu pracy dyplomowej studenta.**
- ▶ Jeżeli uczelnia nie opublikowała pracy dyplomowej **w ciągu 6 miesięcy** od jej obrony, student, który ją przygotował, może ją opublikować, chyba że praca dyplomowa jest częścią utworu zbiorowego.

Prace licencjackie i magisterskie

- ▶ W środowiskach naukowych panuje dość powszechne przekonanie, że wkład promotora w kształt pracy uzasadnia jego prawa autorskie do tego utworu na równi ze studentem.
- ▶ Jest to przekonanie błędne z punktu widzenia ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.
- ▶ Promotor wywiera wpływ na postać pracy poprzez dobór tematu, wskazanie metod pracy, zakreślenie obszaru badań, a czasem nawet ukierunkowanie wniosków czy rezultatów, zwłaszcza w pracach o charakterze technicznym. Wszystkie te elementy składają się jednak na treść, a nie formę pracy, a treść nie podlega samoistnej ochronie.
- ▶ Podobnie nie może przesądzać o współautorskie sam fakt finansowania pracy z grantów promotora.

Utwór audiowizualny - definicje

- ▶ Stanowi efekt oryginalnego połączenia i zsynchronizowania twórczości należącej do różnych dziedzin sztuki, takich jak literatura, muzyka, fotografia, a także warunków i sposobu realizacji wymagającej co do zasady znacznych nakładów ekonomicznych i organizacyjnych.
- ▶ Tworzywem dzieła są tutaj audiowizualne środki artystyczne.
- ▶ Decydującym kryterium uznania dzieła za utwór audiowizualny jest stworzenie utworu w konwencji filmowej, mianowicie jako dzieła opartego na scenariuszu, posiadającego fabułę i akcję, wyrażoną środkami wizyjnymi i dźwiękowymi, w taki sposób, aby wywołał wrażenie ruchu.

WINNER OF 6
ACADEMY AWARDS[®]
INCLUDING
BEST PICTURE

Tom
Hanks is
Forrest
Gump

Utwór audiowizualny

- ▶ Wszelkie rejestracje wizualne udźwiękowione i nieudźwiękowione, spełniające kryteria decydujące o objęciu ich ochroną autorskoprawną.
- ▶ Pojęcie utworu audiowizualnego pojawiło się po raz pierwszy w prawie międzynarodowym podczas prac Komitetu Ekspertów Rządowych WIPO/UNESCO w Paryżu w 1986 r.
- ▶ Status utworu audiowizualnego jest zagadnieniem wywołującym kontrowersje w doktrynie. Należy podzielić stanowisko, zgodnie z którym dzieło audiowizualne stanowi całość, jest jednym utworem, a nie zbiorem różnych utworów, tzw. utworów wkładowych.

Podmioty praw autorskich do dzieła audiowizualnego

Współtwórcami utworu audiowizualnego są osoby, które wniosły wkład twórczy w jego powstanie, a w szczególności:

- ▶ *reżyser,*
- ▶ *operator obrazu,*
- ▶ *twórca scenariusza,*
- ▶ *twórca adaptacji utworu literackiego,*
- ▶ *twórca stworzonych dla utworu audiowizualnego utworów muzycznych lub słowno-muzycznych (art. 69 pr. aut.)*

Powyższe wyliczenie ma charakter przykładowy. O tym, czy wkład konkretnej osoby w proces produkcji dzieła audiowizualnego jest rezultatem twórczości, a tym samym, czy tę osobę należy zaliczyć do grona współtwórców tego dzieła, decydują okoliczności konkretnego przypadku. Mogą to być również np. *scenografowie, choreografowie, montażyści etc.*

Czas trwania autorskich praw majątkowych do utworu audiowizualnego

Autorskie prawa majątkowe do utworu audiowizualnego gasną z upływem 70 lat od śmierci najpóźniej zmarłej z wymienionych osób:

- ▶ głównego reżysera,
- ▶ autora scenariusza,
- ▶ autora dialogów,
- ▶ kompozytora muzyki skomponowanej do utworu audiowizualnego.

Złamana zostaje zatem zasada, w myśl której autorskie prawo majątkowe wygasa z upływem 70 lat od śmierci najpóźniej zmarłego współtwórcy.

Przyjęcie enumeratywnie wyliczonego kręgu podmiotów, których czas życia jest okresem miarodajnym dla liczenia czasu trwania autorskich praw majątkowych usuwa trudności związane z określeniem kręgu współtwórców dzieła. W przypadku dzieła współautorskiego aktualny pozostaje bardzo często problem, które osoby biorące udział w pracy nad powstawaniem utworu wniosły wkład twórczy w powstanie dzieła.

cdn.